

правознавства учнів основної і старшої школи – це систематизована сукупність диференційованих за рівнями навчання форм, методів, прийомів, технологій організації взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, що обумовлена логікою процесу пізнання, спрямована на засвоєння учнями всіх елементів змісту навчання правознавства та досягнення його мети – розвиток правової предметної компетентності відповідного рівня.

Джерела та література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти:

В статье изложена авторская уровневая компетентностно ориентированная методическая система обучения правоведению учеников основной и старшей школы как систематизированная совокупность дифференцированных по уровням обучения форм, методов, приемов, технологий организации обучения правоведению, направленная на достижение его цели – развитие правовой предметной компетентности соответствующего уровня.

Ключевые слова: обучение правоведению; правовая предметная компетентность; уровневая компетентностно ориентированная методическая система обучения правоведению учеников основной и старшей школы.

In the article the author tiered competence oriented methodical system of jurisprudence teaching students the basic and high school as a systematic set of differentiated by levels of education forms, methods, techniques organization of training jurisprudence, aimed at achieving its goal – development of the legal competence of the subject of the corresponding level.

Keywords: jurisprudence training; legal substantive competence; competence-oriented tiered methodical system of training students jurisprudence primary and high school.

УДК [378.041:51]

Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 11.

2. Рябовол Л. Т. Система навчання правознавства учнів основної і старшої школи : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Рябовол Лілія Тарасівна. – Кіровоград, 2015. – 600 с.

3. Основи правознавства : програма [для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/files/.../prav_o.doc. – Назва з екрану.

Сафронова Г. В., викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ НАВЧАЛЬНОЇ І САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТЕЙ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті розкриваються можливості управління взаємодією навчальної і самоосвітньої діяльності як чинника ефективності професійного розвитку студентів

юридичних спеціальностей університету в процесі їх професійної підготовки, конкретизуються структурні елементи управлінської діяльності, функції, управлінські дії, механізм самореалізації особистості в освітньому процесі, розкриваються специфічні функції навчання і самоосвіти в професійному становленні майбутніх фахівців юридичної сфери діяльності.

Ключові слова: управління, самоуправління, взаємодія навчальної і самоосвітньої діяльності, управлінські функції і дії.

Постановка проблеми. Реформування життєдіяльності суспільства на гуманістичній і демократичній правовій основі актуалізують проблему підготовки майбутніх фахівців в умовах університетської освіти на вдосконалення правової сфери життя, оновлення правоохоронної, правозахисної та судової систем. Потреба суспільства в кваліфікованих юристах обумовлює пошук ресурсів, шляхів та засобів їх використання в модернізації традиційної парадигми підготовки студентів юридичних спеціальностей університету.

Основні напрями реформування вищої юридичної освіти ґрунтуються на оновленні її змісту, форм, методів, засобів підготовки студентів до професійної діяльності, посилення управлінського її аспекту. Ускладнення завдань юридичної освіти, вимог до якості підготовки фахівців юридичної сфери діяльності обумовлює необхідність створення системи управління усіма ланками освітнього процесу, розробки сукупності необхідних і достатніх управлінських дій по забезпеченню якісного професійного становлення майбутніх фахівців, самостійного засвоєння ними теоретичних основ обраної професії та оволодіння

практичним досвідом їх використання в самостійної юридичної сфері діяльності.

Управлінському аспекту досліджуваної проблеми у сфері освітніх процесів, зокрема управління навчанням, науковці (І. Аржанова, А. Балакіна, О. Глущенко, І. Дереза, Н. Кудас, О. Співаковський, А. Тихонова, О. Філіппов та ін.) приділяли більшу увагу, стверджуючи, що найменше досліджені механізми зворотного зв'язку в управлінні навчальним процесом. Без ефективного управління пізнавальними процесами, установлення зворотного зв'язку в навчанні неможлива висока якість засвоєння предметного знання і загалом навчальних досягнень у пізнавальній діяльності. При цьому самоосвітня діяльність як важливий складник підготовки майбутніх фахівців до професійної праці страждає на ці ж недоліки. Відсутність чіткого визначення поняття «управління самоосвітньої діяльністю», розмитість змістовних характеристик, показників і рівнів її сформованості готовності до нею не сприяють ефективному управлінню процесом професійного становлення студентів і негативно впливає на якість підготовки майбутніх фахівців (в тому числі

студентів юридичних спеціальностей університету).

Резерви підвищення ефективності підготовки студентів до професійної діяльності слід шукати в управлінні процесом взаємодії навчальної і самоосвітньої діяльності як важливих чинників професійного становлення майбутні фахівців.

Мета статті полягає в розкритті особливостей управління взаємодією навчальної та самоосвітньої діяльності у системі підготовки студентів юридичних спеціальностей університету як важливого чинника їх професійного становлення.

Виклад основного матеріалу. Підвищення вимог до підготовки конкурентоспроможних кадрів, ролі вищої освіти в їх конкурентоздатності обумовлює зростання інтересу дослідників і практиків до вивчення специфіки управління розвитком особистості майбутніх фахівців і виявлення особливостей управління всіма ланками освітнього процесу як важливого фактору їх професійного становлення. У зв'язку з цим О. Касьянова стверджує, що в сучасних умовах визріла потреба оновлення теорії і практики управління освітніми процесами, зокрема усвідомлення сутності і значення управління й управління розвитком, використання різноманітних функцій управління, здійснення конверсії концептуальних підходів до управління освітніми процесами [2, с.65].

Демократизація освітніх процесів, зокрема навчання й самоосвітньої діяльності, пов'язана з підвищенням ролі управління цими процесами, хоч тривалий час уважалось, що самоосвітня діяльність не пов'язана з управлінням, керівництвом і контролем. Пошуки нових шляхів підвищення ефективності навчальної та самоосвітньої діяльності в підготовці конкурентоспроможних педагогічних кадрів зумовили необхідність розробки та теоретичного обґрунтування моделі управління не тільки навчальною, але й самоосвітньою діяльністю студентів. Управління особливо актуальне на початковому етапі підготовки студентів до самоосвітньої діяльності, унаслідок чого змінюються вони, оволодівають її методикою і технологією. Грамотна допомога викладача на підготовчому етапі, постійний супровід самоосвітньої діяльності стимулюють самоорганізацію та професійне становлення студентів юридичних спеціальностей в системі університетської освіти.

Навчальна діяльність у вищій школі призвана забезпечити умови на особистісному рівні для самореалізації устремлінь, потреб, інтересів, траєкторії і стратегії індивідуального професійного розвитку, гнучкості оцінки студентами власних навчальних досягнень. Навчальна діяльність перебуває в рамках навчання, для якого вона є об'єктом управління, адже навчання визначає структуру,

закономірності, функціонування та формування навчальної діяльності як фактору самореалізації особистості. Самореалізація особистості в процесі навчання не може бути повністю забезпечена предметним навчанням. Орієнтація тільки на “знаннєвий” підхід, організацію предметного вивчення наукового знання не відповідає зміненим умовам і вимогам суспільства до підготовки юридичних кадрів. В сучасному суспільстві докорінно змінюється статус і роль фахівців юридичних спеціальностей та вимоги до професійних якостей їх особистості, що вимагає кардинальних змін організації навчання і характеру самоосвітньої діяльності в університеті. Механізмом самореалізації студентів у процесі навчання виступає управління нею, а не тільки передача навчальної інформації студенту.

Управлінський аспект навчання має місце в реалізації управлінської діяльності в сфері освітніх процесів. Управлінській діяльності важливу роль відводили різні вчені. На думку О. Філіппова управлінська діяльність – це процес вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень; різновид професійної діяльності, спрямованої на оптимізацію діяльності за різноманітних впливів, кожний з яких спрямовує та активізує, підвищує результативність професійної діяльності” [4, с. 117].

Усі отримані знання та способи роботи в процесі

навчальної діяльності слугують фундаментом самоосвітньої діяльності, створюють емоційно-позитивне ставлення студентів до обраної професії і бажання оволодіти нею, посилює професійну спрямованість і готовність до самоосвітньої діяльності. У той же час успішність навчальної діяльності багато в чому визначається характером самоосвітньої діяльності студентів юридичних спеціальностей університету.

Навчальна діяльність є орієнтиром самоосвітньої діяльності і стимулює прояв суб’єктності особистості, процес розвитку «само». Процес “само” зумовлюється автономією та накопиченням досвіду (передусім логічних і практичних дій). Особистість ідентифікує себе як суб’єкт своєї діяльності, у той час – у процесі власного удосконалення набуває суб’єктивного професійного досвіду. Без усвідомлення себе суб’єктом власної діяльності та здобуття професійного досвіду процес саморозвитку неможливий [3].

Самоосвітня діяльність виходить за рамки навчання: механізмом її здійснення виступає сам студент, його потреби й інтереси. При організації навчальної діяльності слід зосереджувати увагу студентів на значущості самоосвітньої діяльності в їхньому особистісному та професійному становленні й на необхідності формування готовності до здійснення цієї діяльності.

Різниця між навчальною та самоосвітньою діяльністю лежить у площині управління пізнавальним процесом, власними навчальними діями. Управління навчальною діяльністю здійснюється переважно викладачем, а самоосвітня діяльність здійснюється при самоуправлінні особистості. Самоосвітня діяльність являє собою усвідомлений перехід від системи зовнішнього управління до управління студентами власними пізнавальними діями, професійним розвитком і становленням.

Самоосвітню пізнавальну діяльність розглядають як активну діяльність особистості, спрямовану на виконання поставленої мети, засвоєння нових знань, їх осмислення, закріплення, на формування умінь і навичок, їх узагальнення та систематизацію. Г. Зборовський стверджує, що самоосвітня діяльність передбачає удосконалення особистості майбутнього фахівця як у професійному, так і в загальнокультурному розвитку. Метою її науковець вважає компенсацію недоліків базової освіти, адаптацію майбутніх фахівців до нових знань, професійної культури, розвиток їх творчого потенціалу [1, с. 25].

У своєму дослідженні самоосвітню діяльність ми будемо розглядати як особистісно-орієнтовану систему професійної самореалізації, саморозвитку та самоствердження студентів

юридичних спеціальностей університету в обраної професійної сфері, спрямовану на реалізацію індивідуальної стратегії по збагаченню їх професійного образу і накопичення досвіду творчої професійної діяльності.

Управління навчальної і самоосвітньою діяльністю має загальну структуру у вигляді технологічного ланцюга (див. рис. 1.)

Управління взаємодією навчальної і самоосвітньої діяльності як важливих чинників професійного становлення студентів юридичних спеціальностей університету базується на технологічному підході, що дозволяє гармонізувати управління усіх ланок освітнього процесу і реалізується за допомогою різних технологій, які спрямовані на забезпечення взаємодії між різними суб'єктами управлінського та самоуправлінського процесів. Технологічний підхід дозволяє об'єднати всі ланки управління освітнього процесу (навчання, самостійної роботи, самоосвіти), стимулювати їх взаємодію, спрямувати зусилля суб'єктів управління і самоуправління на досягнення загальних і специфічних цілей професійного становлення майбутніх фахівців юридичної сфери діяльності (див. рис. 1).

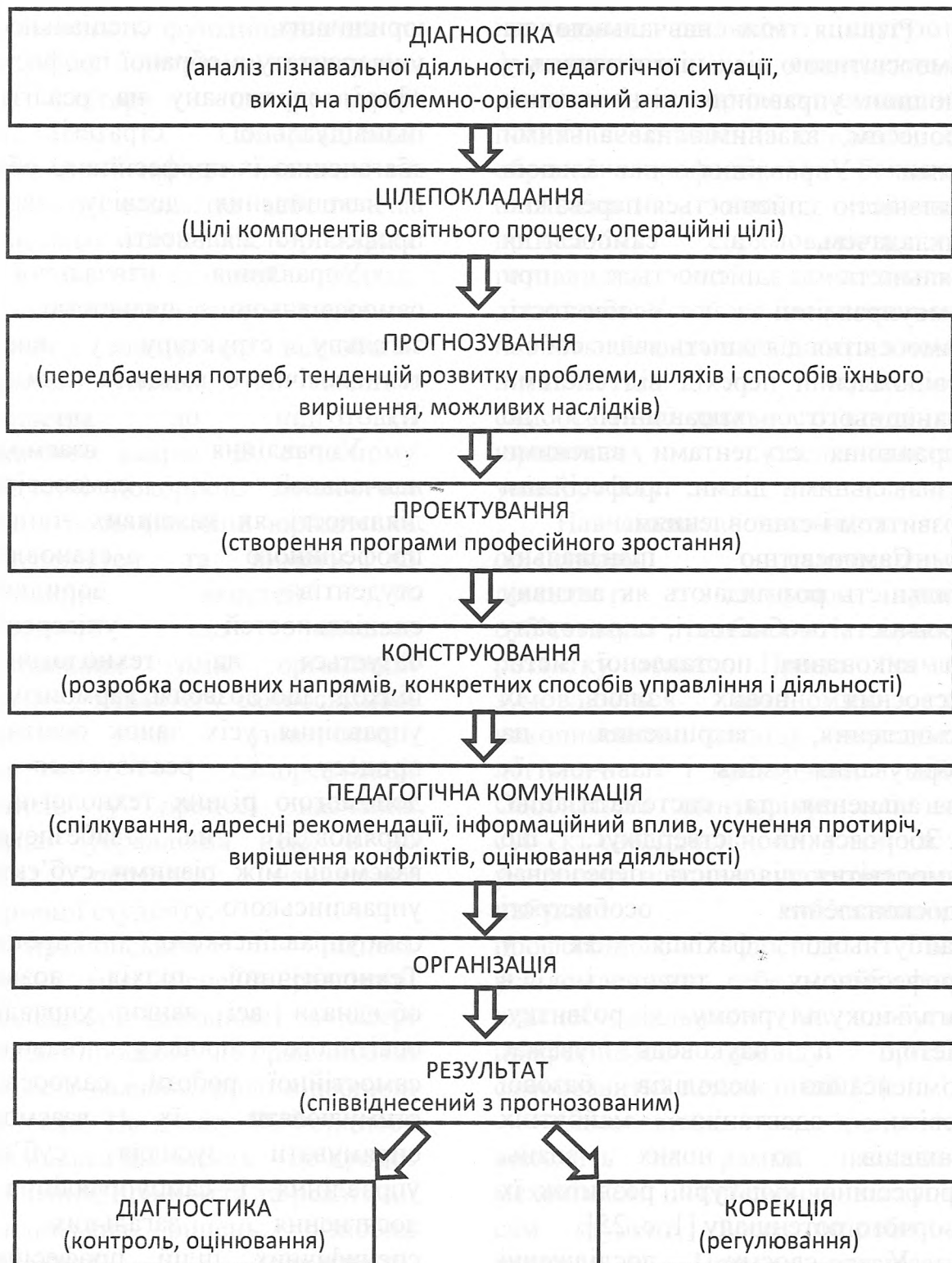

Рис. 1. Управлінська діяльність у взаємодії навчального процесу і самоосвітньої діяльності студентів

Уп
управлі
реалізо
завдані
суб'єк
самоос
викона
мотиви
органі
контр
С
важли
само
тільки
освіт
студе
можл
резул
пізна
проф
майб
взає
само
розг
упр
дій
різн
діял
сам
лов
під
спе
усі
на
дія
на
ді
ст
ує
у
у
п
н

Управлінські дії за допомогою управлінських технологій реалізують управлінське завдання в контексті включення суб'єктів у активну навчальну або самоосвітню діяльність через виконання різних функцій, зокрема мотиваційної, конструктивної, організаційної, стимулюючої, контрольної.

О. Кучерявий підкреслює важливість управлінських дій в самостійної роботи студентів. Але тільки у взаємодії всіх ланок освітнього процесу підготовки студентів до професійної діяльності можливо говорити про позитивний результат, оптимізацію дій пізнавальної діяльності в професійному становленні майбутніх юристів. Управління взаємодією навчання і самоосвітньої діяльністю необхідно розглядати як систему управлінських і самоуправлінських дій усіх її учасників в узгодженій різноманітних форм пізнавальної діяльності і спрямовану на самореалізацію стратегічних і локальних цілей професійної підготовки студентів юридичних спеціальностей університету, успішне виконання ними завдань навчальної і самоосвітньої діяльності.

Управління взаємодією навчальної і самоосвітньої діяльності базується на принципі співробітництва, що дозволяє узгоджувати цілі, інтереси, бажання установки, виробляти для всіх учасників освітнього процесу професійні цінності, орієнтуватися на можливості та здібності

студентів, спиратися на толерантність, взаєморозуміння та взаємодопомогу. Управління стимулює майбутніх фахівців до самовдосконалення, професійного саморозвитку, самореалізації в обраної правової сфері діяльності.

Управління усіма ланками професійної підготовки і освітніми процесами як її основи моделює такі ситуації, де студент вимушено шукати раціональні способи рішення проблеми, рухатися шляхом самостійного прийняття раціональних рішень, вибору необхідної інформації, способів її використання для досягнення запланованого результату.

Управління навчальної діяльністю стимулює студентів на пошуки нової інформації, структурування її потоків, самоуправління власними діями в активної самоосвітньої діяльності, спонукає до професійного розвитку, усвідомлення ролі самоосвіти в професійному становленні кожного студента. Управління взаємодією навчальної та самоосвітньої діяльностями спрямовує студентів на:

- оволодіння вміннями пошуку, збору, обробки і використання інформації в рішенні завдань власного професійного становлення;

- роботу з законами, підзаконними актами, фактами, поглядами, оригінальними ідеями, критичне відношення до них і об'єктивну оцінку прийнятих рішень;

- володіння способами і прийомами роботи з різними

джерелами інформації, що розвивають пізнавальні інтереси і потреби;

- орієнтацію в модельованих ситуаціях, які стимулюють власні погляди, принципи, позицію майбутніх фахівців правової сфери діяльності;

- залучення студентів у різноманітні форми пізнавальної діяльності, що потребує вмінь використання різних джерел інформації, способів її обробки і використання для вирішення проблем професійної підготовки і формування професійного образу майбутнього юриста;

- використання стратегії взаємозбагачення особистісного потенціалу, обміну думками, способами прийняття колективних рішень;

- створення емоційно сприятливого клімату, що стимулює ефективність управління освітніми процесами і підвищення його ефективності і професійному становлення кожного студента.

Управління взаємодією навчальної і самоосвітньої діяльності при раціональній організації, своєчасного встановлення зворотного зв'язку у системі відношень усіх учасників підготовки до професійної діяльності слугують ефективним резервом професійного саморозвитку, самоствердження і самореалізації майбутніх фахівців у обраної правової сфері.

Висновок. Управління взаємодією навчальної і самоосвітньої діяльності студентів юридичних спеціальностей

університету як система взаємопов'язаних елементів у змісті об'єднує планування, мотивацію, організацію планів самоосвіти і прийнятих рішень, стимулювання активності та самостійності суб'єкта самоосвітньої діяльності, контроль за якістю та оцінку досягнутих результатів.

Системоутворювальними чинниками управління самоосвітньою діяльністю є цілі, зміст, принципи, форми, методи та й засоби цього освітнього процесу його менеджменту. Визначити сутнісні ознаки управління навчальною і самоосвітньою діяльністю можливо на підґрунті соціально-управлінського, змістово-функціонального та процесуально-психологічного підходів до організації професійної підготовки студентів юридичних спеціальностей університету.

Джерела та література:

1. Зборовский Г.

Самообразование – парадигма XXI века / Г. Зборовский, Е. Шукшина // Высшее образование в России. – 2003. – № 6. – С. 25–32.

2. Касьянова О. М. Теоретико-методологічні засади розвитку управління сучасною освітою / О. М. Касьянова // Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки. - № 20 (313). – Черкаси. – 2014. – С. 65-71

3. Кузьминський А. І.

Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / А. І. Кузьминський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2006. – 311 с.

4. Филиппов А. В. Признаки управленческой деятельности / А. В. Филиппов // Организационная психология. Психологический климат и организационная культура. Информационные процессы в организационно-управленческой деятельности.

Парадигмы исследования и описания организаций. Организационное поведение, взаимодействие и развитие: хрестоматия / сост. Л. В. Винокуров, Л. В. Скрипюк. – СПб: Питер, 2001. – С. 115–118.

The article describes the ability to manage the interaction of educational and self-educational activity as the factor of professional development of law students of the University in the course of their training, are characterized by structural elements of management, functions, administrative action, the individual self-fulfillment mechanism in the educational process, are specified the specific function of education and self-education work professional formation of the future experts of the legal scope.

Relationship Management training and self-employment is considered as system management and local government actions all participants in agreed various forms of cognitive activity and aimed at self-realization of strategic goals and local vocational training of students of legal specialties of the University, the successful implementation of their educational tasks and self-educational activity.

Educational activity serves as a reference of self-activity, stimulates the subjectivity of the individual, the development process of "self." Self-educational activity outside the scope of training, as the mechanism of its implementation serves the student himself, his interests and needs.

The difference between the educational and self-educational activity lies in the cognitive process of the control plane. the educational process is controlled by the teacher and the students self-education activities are carried out with the help of government's own actions. Self-educational activity is a conscious shift from external control system to manage the students own cognitive activities and professional development

Managing the interaction of educational and self-educational activities with a rational organization, the timely establishment of a feedback system to all participants to the training of professional activities as an effective reserve of professional self-development, self-affirmation and self-realization of the future experts in their chosen field of law.

Keywords: management, self-management, interaction of educational and self-educational activity, management functions and actions